

na leto nad pol milijona kron čistega dobička.

12. Ko bi se znižala vojaška služba na dve leti, bi ne bilo čuti sramotne resnice, da plačuje država na leto za vse ljudsko šolstvo in za vsa učiteljišča ubogih 6 milijonov in da nosijo vsa druga bremena občine in dežele. Dveletna vojaška službena doba bi napravila takim razmeram enkratavselej konec.

V teh dvanajstih točkah smo pokazali vire, iz katerih lahko država dobi še več kot toliko milijonov, kolikor jih potrebuje za plačevanje ljudskošolskega učiteljstva, ki bo enako plačano kakor jih imajo državni uradniki zadnjih štirih činovnih razredov.

Vse te dohodke bi dobila lahko tako, da bi ne obtežila kmeta niti za vinar. Upamo, da se bo za te naše vire zavzel tudi naš dobri prijatelj dr. Šusteršič, ako ostane dosleden — lastnim besedam. Nočemo trditi, da ni mogoče dobiti še drugih, morda izdatnejših virov, pokazati smo hoteli samo, da se da urediti tudi ljudskošolskemu učiteljstvu plače enako onim e. kr. uradnikom, ako je le dobra volja.

Poslanci in ministri na delo! Nastopite pot dobrovoljne delavnosti, ker je ljudskošolsko učiteljstvo do skrajnosti izstradano in ne more več mirno čakati!

Obrtne nadaljevalne šole.

Spisal. Engelbert Franchetti.

(Konec.)

Dovolil bi si tudi tukaj opozoriti e. kr. deželno vlado, da bi glede napredka, razvoja in reorganizacije obrtnega šolstva prav nič ne škodovalo, ko bi vladni šolski referent vsako leto vsaj enkrat sklical vse šolske odbore teh šol na posvetovanje. Preverjen sem, da bi to obrodilo mnogo dobrega sadu in da bi se pri takih skupnih posvetovanjih odpravila marsikatera ovira in zapreka po

močnejše božnenje te opominja, da prideš kmalu do smotra. Dospeli smo do lesene mizice in korak naprej na levo — nehote ostrmiš. Velikanski tempelj obdan od treh strani od divjih skladov silnih pečin — in iz omotične višine v ozadju drvi, hrumi, šumi in vrši kakor tisoč in tisoč razjarjenih kač, sikajoč razbeljeno peno po razritem skalovju v divjo, grozno globočino — liki hudourni oblaki pod jeznim nebom — dokler se ne prikaže milina vedrega neba — kot brušen diamant kristalno čista, zavedljivo-vabljava kraljeva hči Triglava — Savica, ki se izliva v Bohinjsko jezero, a ga na nasprotni strani zopet zapušča, da se združi s Podkorenko Savico v mogočno slovansko Savo.

Tu torej sta žrtvovala slavni, bojeviti Črtomir in deviška Bogomila kipečo ljubezen, zemsko srečo — visokim, nedoumnim smotrom. — In kakor vsa ta nebrzdana moč in elementarna sila ni zdrobila v sto- in tisočletjih teh neomajnih čerij, tako tudi najljutejši naval okrutih in oholih tužcev ni in ne bo uklonil čilega naroda, ki prebiva tod.

In lepo je bilo tu; povsod, kamor si se ozri, si gledal razvneti lica, četudi nas je rosila ledena Savica, vendar so kipele in gorela bratske ljubezni naša srca. — Objemali in grlili smo se Slovenci s Srbi in ko smo se vrnili k „Zlatorogu“, je priklopelo ob govornikovih besedah, navdušenje do vrhunca — in ginjeni do solz smo klicali odhajajočim milim bratom: „Do svidenja v slobodni srbski kraljevini; Bog živi Te, pobratim Jovanović, Bog živi Tvoj junaški rod!“ (Dalje.)

obrnih nadaljevalnih šolah. Uradni referent bi si pa pridobil zato nevenljivih zaslug. Obrtništvo, kakor vodstvo in učiteljstvo bi mu bilo za ta čin in požrtvovalnost v vsakem oziru hvaležno.

Ta nasvet e. kr. vladnemu referentu sem si dovolil zaradi tega nasvetovati, ker stojimo ravno pred časom, ko se namerava obrtno šolstvo reorganizirati.

Koliko in kako delujejo razni drugi odbori obrtnih nadaljevalnih šol, tega ne vem, ker nimam vpogleda, vem pa le, da je odbor obrtne nadaljevalne šole v Ljubljani veliko let držal roke navskriž in mirno gledal, kako je vodja te šole, ravnatelj in svetnik Junowitz, pošiljal leto za letom samonemške računске zaključke, proračune in druga taka pojasnila. Nastavljal je zaradi 5, po narodnosti nemških vajencev, slovenskega jezika nezmožne učitelje. Na sposobnost se tudi ni dosti oziral, samo da je gosp. ravnatelju k obrazu pristojal. Odboru ni sploh v pritrđitev učiteljskega osebja nikdar predložil. On je bil sam vodja in pa odbor v eni in isti osebi.

O slovenskih tiskovinah in izpričevalih sploh ni bilo ne duha ne sluha, ampak vse je bilo samo v blaženi nemščini. Zakaj neki to? Zato, da vedo ljubljanski obrtniki bolj ljubljanske Nemce spoštovati in ceniti. To je naravnost zasmehovanje vsega slovenskega naroda.

Ko sem bil kot zastopnik trgovske in obrtne zbornice izvoljen v odbor obrtne nadaljevalne šole, sem začudeno gledal, ko sem bil skoraj po preteku leta dni prvič poklican k seji. Še bolj čudno se mi je pa zdelo, ko se mi izroči samonemški računski zaključek in proračun.

Po sebi je umevno, da sem temu takoj odločno ugovarjal in zahteval za prihodnje leto slovenskega računa, kar se je tudi zgodilo.

Posvetil sem šoli nekoliko več pozornosti in se prepričal, da se je treba bolj intenzivno pobrigati za razne premembe.

V seji dne 12. junija sem si dovolil staviti sledeče nasvete in predloge:

1. Obrtna pripravljavnica in obrtna nadaljevalnica naj se s pričetkom prihodnjega leta spojita in zaeno preustrojita v tri med sabo ločene strokovne tečaje za stavbne, mehanično-tehnične in umetnostne obrte. Pri zadnjih naj se posebej upoštevata črevljarska in krojaška obrt. Obrtna nadaljevalna šola na e. kr. realki naj se zaeno opusti, vajenci naj se pa po strokah razdele med šoli na Cojzovi cesti in v Komenskega ulicah. Kot učitelji naj se za posamezne obrti, zlasti za črevljarsko in krojaško obrt, nastavijo za to usposobljeni, strokovno naobraženi obrtniki.

2. Šolska razstava naj se prihodnje prireja skupno za vse stroke in na enem prostoru. Vendar naj se pa razdeli po strokah, in naj traja vsaj po 8 dni, da bodo imeli obrtniki priliko, ogledati si jo temeljito. Takšne razstave se morajo po časnikih in lepakih naznanjati. Skrbeti je tudi za to, da se bodo razstave po časopisih ocenjevale.

3. Obrtnim vajencem, ki so šolsko leto dovršili z odličnim ali vsaj dobrim uspehom, naj se podeljujejo nagrade bodisi v strokovni knjigah bodisi v gotovini in diplomah. K pokritju tega izdatka naj bi prispevale obrtne zadrüge, ki imajo za vajence posebne zaklade.

4. Za strokovne tečaje bo treba risalnih sob in risalnih miz. Zato je vodstvom I. in II. mestne deške ljudske šole naročiti, da v najkrajšem času poročajo, koliko sob in miz je na razpolago.

5. Inventar sedanje obrtne nadaljevalne šole je po dveh ali treh članih šolskega odbora pregledati in eventualno po

vodstvu izpopolniti, da ga bo potem možno razdeliti med bodoče tečaje po strokah.

6. Šolski odbor naj temeljito proučava, bi li ne kazalo v doglednem času na bodočih strokovnih tečajih pouk urediti tako, da bi se poleg nedelj (8—11 ali 9—12) poučevalo med tednom le enkrat od dveh do šestih popoldne, namesto sedanjega dvakratnega večernega pouka.

7. Treba je, da se uvede, če že ne obvezen, vsaj neobvezen pouk v telovadbi. V to svrhu bi bilo šolskim vodstvom naročiti, naj vajence vzpodbujajo, da prostovoljno prisostvujejo v večjem številu pouku v telovadbi ob večernih urah na društvenih telovadiščih.

8. Takoj s prihodnjim šolskim letom je uvesti zgolj slovenske tiskovine, ne izvzemši izpričeval.

9. Pouk iz obrtnega pravoznanstva naj se s prihodnjim šolskim letom počeni vrši v dveh oddelkih. Poskrbi naj se za posebne knjige iz tega predmeta. Naprositi je deželni šolski svet, da uvede fakultativno pouk iz tega predmeta tudi na moškem učiteljskem v svrhu pridobitve učnih oseb za strokovne tečaje.

10. Vsako leto je občasno pred pričetkom šole ravnateljstvu predlagati seznam učnega osobja v odobrenje šolskemu odboru.

11. Sestavi se naj disciplinarni red za vajence, ki je v interesu rednega šolskega pouka in obiska nujno potreben.

12. V najkrajšem času naj se skliče anketa, obstoječa iz učiteljskega osobja, šolskega nadzornika, načelnikov obrtnih združenj in zastopnikov obrtnih druženj. Naloga ankete bodi, da zgoraj označene predloge preudari, eventualno izpopolni in svoje nasvete v korist časa primernim odnošajem na polju strokovno-obrtnega šolstva formuluje.

Dozdeva se mi potrebno, da svoje predloge tudi nekoliko utemeljim, in sicer zaradi tega, da bo možno posameznikom, ki se zanimajo za razvoj obrtnega šolstva, mojim predlogom ugovarjati, oziroma jih pomagati uresničiti.

V točki drugi omenjene šolske razstave se mi dozdevajo jako važen faktor glede vzpodbude vajencev k pridnemu in marljivemu učenju. Vajencem samim naj se da prilika, da si razstavo temeljito ogledajo in občudujejo dela, ki se jih uče po raznih oddelkih.

Šolska razstava naj se vsako leto ob navzočnosti obrtnih vajencev otvori slovesno in s primernimi nagovori voditeljev in učiteljev, kakor zastopnikov raznih korporacij in šolskega odbora.

Ob tej priliki naj se vajence vzpodbuja do pridnega učenja, lepega vedenja, do marljivosti, varčnosti in do stanovske zavednosti. Pri otvoritvi razstave naj bi se tudi vajencem, ki so z dobrim uspehom dokončali šolsko leto, razdelile primerne nagrade. Preverjen sem, da bi to vajence vzpodbujalo k zavednosti, in če bi se merodajni krogi za vajence malo bolj pobrigali, bi prišli tudi vajenci do drugačnega prepričanja in druge zavednosti kakor so pa dandanes.

Resnega in temeljitega premišljevanja je vredna šesta točka predlogov. Večerni pouk je pri sedanjih razmerah iz marsikaterih ozirov neprimeren in neuspešen. Od vajenca, ki dela od ranega jutra do poznega večera in morda še pri nezadostni hrani in in neprimernem počitku, se skoraj ne more zahtevati, da bi z največjo pozornostjo prisostvoval pouku. Pogostokrat sem čul od raznih učiteljev, da najbolj pridni vajenci, ki z vneto zasledujejo šolski pouk, med poukom zaradi utrujenosti zaspe. Pouk v obrtnih nadaljevalnih šolah bi se moral vršiti popoldan ali pa še bolje dopoldan od 8. do 12. ure, oziroma od 2. do 6. ure. Bes je, da obrtniki vajence čez dan težko pogrešajo. Pouk se pa da tako razdeliti, da se za vajence po učni dobi, oziroma po razredih razdeli, da ostane nekaj vajencev v delavnici, med-

tem ko gredo drugi v šolo. Za I. in II. razred naj bi se vršil pouk dopoldan, za III. razred pa popoldan, s tem bi se dalo to vprašanje ugodneje rešiti.

Splošno se poudarja od merodajnih krogov, da je večerni pouk izpremeniti v dnevni. Dokaz temu je tudi, da se vsi strokovni tečaji za pomočnike kakor tudi za gospodarje vršijo le podnevi. Preverjen sem pa, da bo ta eventualna izprememba obrtnike razburila. Pa to, kar se lahko zgodi v drugih mestih, bi se dalo tudi pri nas; obrtniki bodo imeli pri tem le korist, ker se bodo vajenci v šoli več naučili in s tem tudi obrtnikom več koristili. Neobhodno bi bilo pa tudi treba, zlasti za vajence, ki pri svojem poklicu sede, da se uvede zanje telovadba. Znano je, da telovadba pri mladini najbolje učinkuje, in treba je pri mladini gledati tudi na to, da se telesno dobro razvija.

Važno za obrtni stan je pa tudi, da je obrtnik poučen v obrtnem pravoznanstvu. Ta nepotrebni predmet se pa, mislim, poučuje edino le v Ljubljani na nadaljevalnici. Po drugih obrtnih šolah se pa ta predmet zaradi tega ne poučuje, ker primanjkuje zato spretnih učiteljev. Temu nedostatku bi se dalo pomagati na ta način, da bi se na ljubljanskem moškem učiteljskem uvedel fakultativno predmet o obrtnem pravoznanstvu in bi se na ta način, lahko dobilo sposobnih učnih oseb.

Nikakor pa ne bi rad dijakom učiteljskega nalagal še večjega bremena, ker je že tako s premnogimi predmeti preobloženo. Zadeva bi se dala na ta način rešiti, da bi se na učiteljskem brezpotrebni predmet v orglanju nadomestil s predmetom v obrtnem pravoznanstvu. Ta predmet je po mojem skromnem mnenju veliko bolj zanimiv, potreben in važen kakor pa orglanje, zlasti raditega, ker se učiteljstvo v sedanjem času in teh razmerah sploh več ne bavi in noče baviti z orglanjem. V prvi vrsti je pa treba oskrbeti za ta predmet lahko razumljivo neno knjigo.

Poudarjal sem tudi, da bi bilo umestno da bi vlada vsaj vsako leto enkrat sklicala anketo šolskih odborov in pa učiteljskega osobja k posvetovanju. Ta nasvet je za vse prizadete kroge jako velikega pomena in preverjen sem, da bi se tudi gospodom učiteljem s to uredbo ustreglo v marsikaterem oziru.

Članek, ki sem ga spisal, je v prvi vrsti namenjen gospodom učiteljem, ki se bavijo s poukom v obrtnih šolah. Zakaj to, kar je danes učiteljstvo na ljudskih šolah za vzgojo, naobrazbo in razvoj slovenskega naroda, to je tudi za razvoj in napredek slovenskega obrtnika. Namenjen je pa tudi članek šolskim odborom in obrtnikom sploh in želim le, da bi se našli možje iz prizadetih krogov, da bi se za obrtno šolstvo malo več zanimali kakor dosedaj in k stvari pripomogli s tem, da bi v raznih člankih poučili in pa opozorili na razne nedostatke v obrtnem šolstvu.

K položaju slovenskega učiteljstva na Koroškem.

Na „Zavezini“ skupščini v Radovljici je bil sprejet predlog tovariša Jakšeta, naj „Zaveza“ čimprej ustanovi na Koroškem slovensko učiteljsko društvo. Stvar vendar ni tako enostavna. Te vrstice naj služijo v pojasnilo položaja slovenskih učiteljev na Koroškem. Prištevši letošnje slovenske abiturijente celovškega učiteljskega, ki so večinoma že nameščeni, je na Koroškem kakih petnajst narodno zavednih učiteljev, ki so razkropljeni po vsem Koroškem in deloma nameščeni tudi po nemških krajih. Kako težavno je njih stališče, je dovolj znano. Nemci imajo pred gibanjem slovenskega učiteljstva dosti večji strah, nego bi ga jim bilo treba imeti. Ako se le sestane kje par slovenskih učiteljev